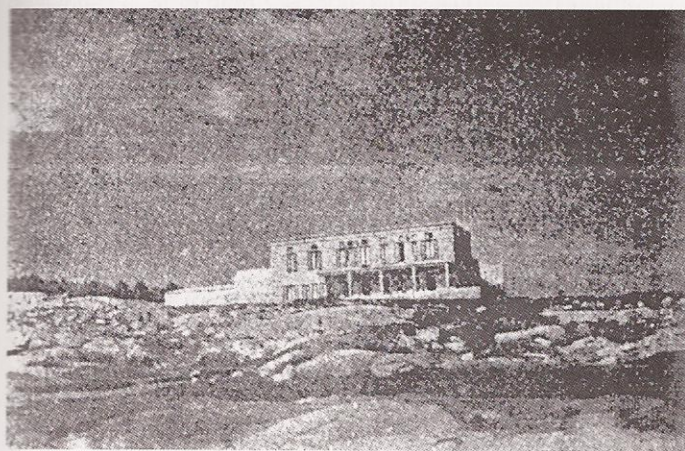

SANATORIO DE A LANZADA

(DE HOSPITAL PARA ENFERMOS TUBERCULOSOS A CENTRO DE VACACIONES)

Por: Xan Caneda González

A finais dos anos 1800 a peste branca ou tuberculose fai estragos na poboación do Estado. Os médicos buscan por tódolos medios de encontrar tratamentos eficaces contra a mesma. Un deles, o Catedrático da Universidade de Santiago Dr. Miguel Gil Casares, inicia unha loita contra esta enfermidade en Galicia, froito desta loita e tesón consegue organizar, nos primeiros días

de outubro do 1925, o I Congreso Antituberculoso de España que se celebra no Gran Hotel Balneario da Illa de A Toxa, (neses momentos varios Concellos galegos ofrecíanse para que se construíse un Sanatorio nos seus Municipios). O Dr. Gil Casares viña defendendo que a mellor radicación para o mesmo era a praia de A Lanzada, e así o defendeu conseguindo que este I Congreso acordase a construción do mesmo neste lugar, sendo este acordo o punto de partida da construción do Sanatorio antituberculoso, que levaría o nome de Sanatorio Marítimo Príncipe de Asturias (en honor de Fernando VII).

Neste I Congreso elíxese unha Comisión Xestora formada entre outros pola Marquesa de Atalaya Bermeja, como Presidenta Honorífica, Socorro Gil Casares como Secretaria e a Comisión Executiva formada polo Dr. Miguel Gil Casares como Presidente e por Eladio de Lema Director do Faro de Vigo, Casimiro Gómez, o cal aporta 25.000 ptas. para a construción do Sanatorio, o Alcalde de O Grove Joaquín Álvarez Lores e o Presidente da Deputación de Pontevedra D. Daniel de la Sota.

O 11 de xullo de 1926, constitúese a Xunta do Padroado do Sanatorio Marítimo de A Lanzada en reunión celebrada no Gran Hotel de A Toxa, cunha cantidade de 87.482,90 ptas.

doadas por particulares. Aprobábase así mesmo o proxecto elaborado polo arquitecto Leoncio Bescansa.

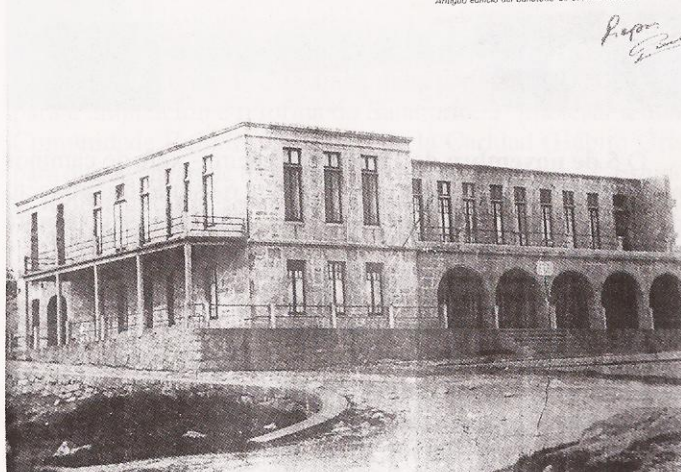
O 10 de outubro de 1926, celébranse os actos de colocación da primeira pedra. Ás once da mañá oficiase unha misa na capela de A Toxa e un banquete no Gran Hotel servido polo hotel Calixto de Cambados. Polo serán na Lanzada o Arcebispo de Santiago Diego y García Alcolea bendice a primeira pedra a cal é amasada cunha paleta de prata pola Marquesa de Atalaya Bermeja. O Concello organiza unha romaría e unha verbena no mesmo lugar que son amenizadas polo Banda de Música Municipal de Vilagarcía.

O 24 de xaneiro de 1927, a Unión do Partido de Cambados na Arxentina, acorda subscribir unha cantidade para a construción do Sanatorio, mesmo unha delegación viaxa a Montevideo para conseguir axudas económicas dos galegos no Uruguai.

O 13 de marzo de 1927, ante a solicitude de terreos feita polo Padroado, entorno a 50 hectáreas, o Concello Pleno de O Grove acorda que estude dita solicitude a Comisión de Montes.

O 15 de maio de 1927, o Pleno do Concello aproba a proposta feita pola Comisión de Montes: "Conceder para a instalación do Sanatorio 40 hectáreas. Para a obtención de auga potable concédese o arroio denominado Barroqueiras. A cesión faise en usufruto en tanto exista e funcione o Sanatorio, sen que o terreo poida ser explotado para outros fins e tendo o carácter de intransferible". Así mesmo en contrapartida para os

Antigo edificio do Sanatorio Gil Casares (A Lanzada).

COLABORA:

Deputación
Pontevedra

veciños da zona construíráselles unha fonte e un lavadoiro público, xunto co compromiso de empregar nas obras de construción traballadores de O Grove.

O 9 de outubro de 1927, o Dr. Gil Casares reúne co Alcalde de O Grove Joaquín Álvarez Lores, o Presidente da Deputación Daniel de la Sota e o enxeñeiro Rafael Areses na Lanzada, para tratar da repoboación forestal nos terreos cedidos ao Padroado, destinados a parques e xardíns.

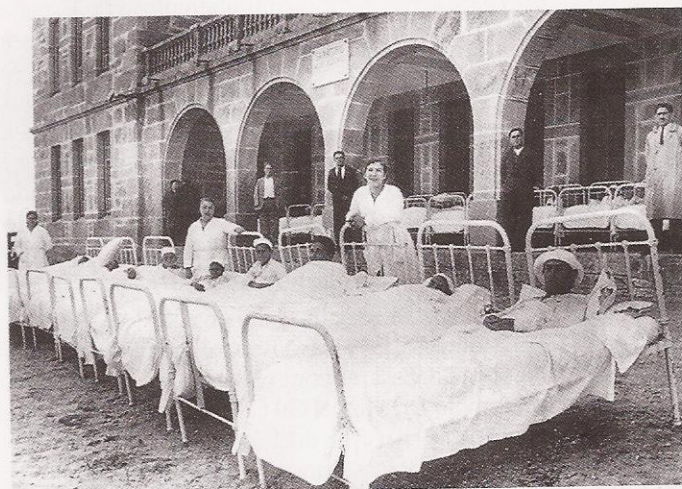
O 5 de novembro de 1927, o enxeñeiro - xefe de camiños provinciais Teodosio Domínguez acaba o estudo do proxecto da estrada que dende o Bao conducirá ao lugar onde se construírá o Sanatorio.

O 4 de decembro de 1927, o Padroado acorda sufragar o 40% dos gastos da construción do tramo da estrada o Bao-Sanatorio.

O 25 de decembro de 1927, celébrase unha reunión no Concello presidida polo Delegado Gobernativo Balbino Vázquez, coa asistencia do Alcalde de O Grove Joaquín Álvarez, o Presidente do Padroado Dr. Miguel Gil Casares e o Director de camiños provinciais Teodosio Domínguez, na mesma acordan que os veciños dos terreos inmediatos construíráselles un lavadoiro e unha fonte. Acóutanse as 40 hectáreas sendo vixiados os terreos por un garda xurado do Concello.

O 15 de xaneiro de 1928, reúne o Padroado no Pazo de Fefiñáns en Cambados no que acordan que o Padroado adiantará o 60% do custo da construción da estrada O Bao-Sanatorio para que non se demore, devolvéndolle logo a Deputación este importe.

O 13 de setembro de 1928, procédese á colocación da primeira pedra da capela anexa ao Sanatorio que se erixirá baixo a advocación da Nosa Señora dos Remedios. Á hora sinalada estaban no pintoresco lugar moitísimas persoas que esperaban ao eminente tisiólogo Dr. Gil Casares, alma mater do Sanatorio e o Arcebispo arxentino Monseñor Andrea. Aos acordes da Marcha Real e entre aclamacións entusiastas foron recibidos Monseñor Andrea e os seus acompañantes. O Dr. Gil Casares, Presidente do Padroado e iniciador da gran obra dou lectura ao acto pasando D. Ramón Heredia, filántropo que costea esta capela, a instancias de Monseñor Andrea, a ocupar a súa butaca presidencial. Acto seguido procedeuse a firma do documento. Fano, en primeiro lugar, Monseñor Andrea, Dr. Gil Casares e D. Ramón Heredia. Despois, pola seguinte orde: a esposa de D. Casimiro Gómez, Dona Isabel García Blanco tesoureira do Padroado e Dona Socorro Gil Casares. Como testemuñas: Dona Adela Vieira de Calviño, Srta. María Luísa Sáez Díez, Sra. Marquesa de Monte Sacro, Srta. Elesita Galarra, Sr. Marqués de Monte Sacro, D. Leoncio Bescansa, D. Manuel Lois, D. Rafael Areses, D. Ceferino López, D. José Beltrán, Sra. De Puente Castro, D. Eduardo Casal Calviño, D. Mariano Vidal, Dr. Martínez de la Riva, D. Casimiro Díaz Leonís, Dr. Loureiro Crespo, Dona. Teresa Bravo de Seoane, Srta. Rosita Bravo, Dr. Benavides e D. Manuel Míguez. A continuación firman representantes da prensa e do pobo. No buraco da pedra e pechados nunca caixa metálica gardáronse a acta, os periódicos do día e algunhas moedas da época. Rematada a cerimonia os asistentes trasladáronse a illa da Toxa onde foron obsequiados con un lunch(refruxerio) no magnifico comedor do Gran Hotel.

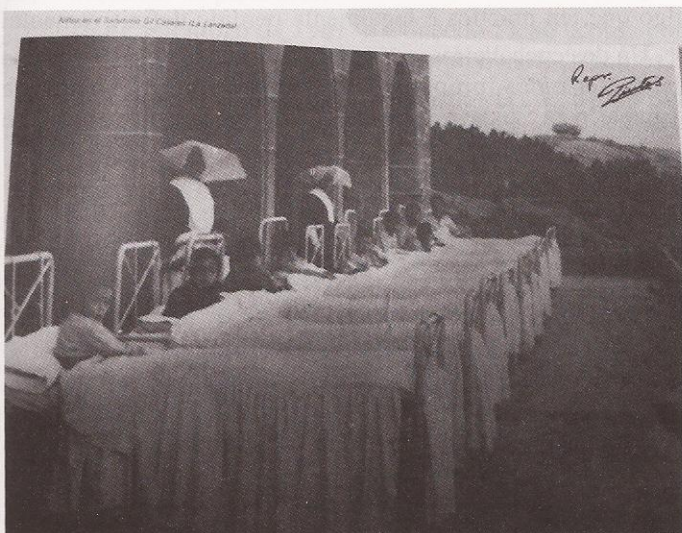

O 19 de marzo de 1929, reúne a Xunta do Padroado no domicilio do Presidente Dr. Gil Casares en Santiago, na mesma dáse conta dos últimos donativos para a construción do Sanatorio: Xiro de galegos en Bos Aires 2.288,40 ptas., xiro do Auxilio Mutuo de Puerto Rico 2.492,65 ptas., donativo Hijos de Cambados en Bos Aires 1.000 ptas., galegos en Nova York 1.812,80 ptas., Sociedade Anónima A Toxa 1.000 ptas. No apartado de gastos, polo estudo da estrada o Bao-Sanatorio 658,10 ptas., pola construción da estrada 26.560,67 ptas. Quedando un saldo de 125.910,40 ptas.

O 30 de maio de 1929, o Padroado adxudícalle a D. Marcial Peralba Fentanes en 155.677,32 ptas. as obras de construción dun pavillón do Sanatorio.

O 12 de abril de 1931, falece o Dr. Miguel Gil Casares.

O 5 de xullo de 1931, o Padroado nomea Presidente do mesmo ao irmán do Dr. Miguel Gil Casares, Felipe Gil Casares. Acorda tamén cambiarlle o nome de Príncipe de Asturias polo de "Sanatorio Marítimo de La Lanzada Gil Casares", en honor do ilustre médico falecido.

Desígnanse para formar parte da Xunta do Padroado a D. Daniel de la Sota, o Presidente da Deputación de Pontevedra Amancio Camaño, o Alcalde de O Grove José Besada Domínguez e o Director do Faro de Vigo Manuel Otero Bárcena.

O 29 de xuño de 1933, o Padroado, ante imposibilidade económica de seguir co proxecto do Sanatorio, cédello á Deputación de Pontevedra os terreos, dependencias e demais dereitos, así como das obrigacións contraídas. A cesión poñía tres condicións a cumprir pola Deputación: que se seguise chamando Sanatorio Miguel Gil Casares, que nel se mantivese o tratamento aos que padecen enfermidades tuberculosas e, finalmente, que asumise as débedas contraídas a nome do Padroado. Só a partir dese momento a Deputación asumiría as súas responsabilidades integras para co Sanatorio.

O 18 de xuño de 1934, o Concello solicítalle á Deputación a construción doutro pavillón no Sanatorio dada a cantidade de enfermos de tuberculosos.

O 27 de outubro de 1934, o Concello solicítalle a Deputación o cumprimento do acordo de cesión a "construción da fonte e lavadoiro público en Pantoeira de Lonxe ou Agruídos".

O 30 de decembro de 1934, o Concello reitéralle á Deputación o acordo do Pleno do 27 de outubro de 1934.

O 28 de agosto de 1935, a Deputación aproba o Regulamento do Sanatorio: os acollidos no mesmo eran pobres nados na provincia ou que levasen 10 ou máis anos de residencia nela, e que padecesen enfermidades tuberculosas. Ademais tamén acollería a aqueles outros enfermos que non sendo pobres, o solicitasen en calidade de enfermos distinguidos. Non se permitiría o ingreso dos enfermos incurables, considerándose con esperanza de cura: a) todas as formas de tuberculosos, excepto a pulmonar, b) osteomielite aguda, úlceras atónicas, estafilococias cutáneas e fracturas, c) raquitismo, anemia esencial

e astenia. O réxime de internado era igual para todos, excepto no correspondente á alimentación, con dous réximes diferenciados: a) alimentación común, para os internos considerados pobres, e cuxa cota era gratuíta, e os enfermos de limitada capacidade económica con dous tipos de cota: clase A cuxa estancia diaria era de tres pesetas, e clase B, con cinco pesetas de cota. b) Alimentación distinguida, con dúas clases tamén diferenciadas, os de cota diaria de dez pesetas e os de quince pesetas. Estes enfermos de clase distinguida deberían pagar ademais os gastos producidos polo tratamento médico-cirúrxico.

O 31 de novembro de 1938, a Comisión Xestora da Deputación, ante o custe que supón o mantemento do Sanatorio, aproba a proposta do Presidente D. Jacobo Rey Daviña, de ceder ao Estado o Sanatorio.

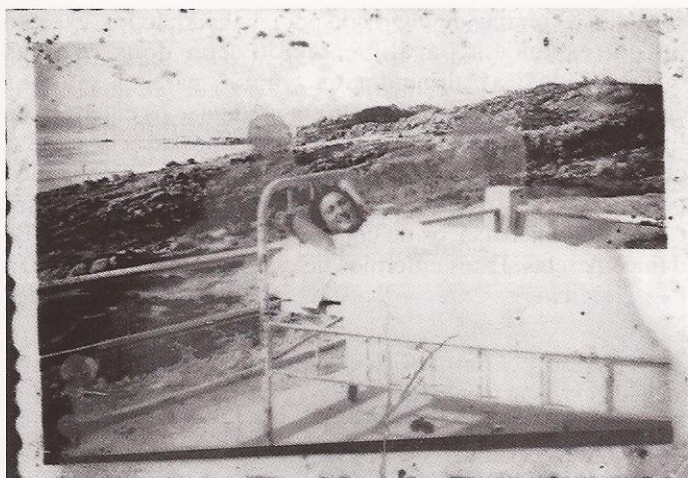

O 23 de febreiro de 1946, a Comisión Xestora da Deputación acorda o peche temporal do Sanatorio para realizar obras de ampliación e reforma.

O 30 de decembro de 1948, a Comisión Xestora da Deputación acorda: 1º Consignar unha partida de 500.000 ptas. para a ampliación e reforma do Sanatorio. 2º Interesar a unha Comunidade Relixiosa de Hijas de la Caridad (Hábito Gris) para que se encargue da administración do Sanatorio. 3º Estudar a modificación total do Regulamento do Sanatorio.

En 1951, A Deputación solicítalle ao Concello 5.000 m2 de terreos situados sobre a praia da Lanzada a fin de facer unha nova ampliación, solicitude que nun primeiro momento é rexeitada polo Concello alegando o futuro turístico da zona, e as obras do aeroporto que se estaban realizando.

O 9 de febreiro de 1952, o Pleno do Concello atende un informe do Secretario Eduardo Fernández Eiriz, que é advertir que na cláusula 4ª do acordo de concesión do terreo da Lanzada ao Padroado do Sanatorio expresábase clara e terminantemente que a cesión facíase en usufruto e co carácter de intransferible, mentres exista e funcione o Sanatorio, sen que o terreo poida ser explotado para outros fins e resulta que dentro desta concesión foi construída unha cantina que explota un particular, sen autorización municipal, e polo tanto sen que consten as condicións en que tal construción se levou a efecto e o pacto ou compromiso establecido co Padroado do Sanatorio da Lanzada, hoxe a cargo

directo da Deputación. A Corporación Plenaria na súa vista, acorda por unanimidade iniciar expediente de investigación, a fin de establecer claramente o carácter desta construción, para no seu día adoptar os acordos que en defensa dos intereses municipais sexan procedentes.

Requirido reiteradamente este particular para que xustificase documentalmentemente a razón pola cal ocupa unha parcela de terreo no monte municipal da Lanzada chamado Madóns, Siradella, Pedregás dos Mouros e que figura o nº 32 no Inventario de Bens Municipais rústicos, no que construíu un bar ou cantina e uns edificios para servizos amurallando parte da parcela, non atendeu estes requirimentos, deixando transcorrer o tempo sen pretender legalizar este uso e ocupación indebidos, incumprindo o apartado 4ª do acordo de cesión do **15 de maio de 1927** e sen que o Padroado o houbera impedido, como era a súa obrigación.

É incuestionable que, si a Corporación que ten coñecemento desta usurpación, a tolerase, permitindo o seu goce e consolidación por prescripción da acción reivindicatoria incorrería en responsabilidade, formulando na súa consecuencia o Secretario a oportuna advertencia legal.

A Corporación Plenaria por unanimidade, con asistencia de oito dos dez membros que a forman, acorda interesar ditame do letrado D. Prudencio Landín Carrasco de Pontevedra, a quen se lle facilitarán todos os datos e antecedentes necesarios e na súa vista oportunamente resolverase o procedente en xustiza.

En **1953**, o Concello accede a cesión solicitada pola Deputación no **1951**, esixindo como contrapartida a mellora dos accesos e camiños da zona.

O **24 de novembro de 1960**, o Concello Pleno dáse por informado do Informe do Secretario D. Eduardo Fernández Eiriz en relación coas conversas mantidas coa Deputación dende o ano **1956** a fin de conseguir normalizar a situación xurídica do monte ou parcela de Pedregueiras cedido ao Sanatorio Miguel

Gil Casares de A Lanzada no ano **1927** en usufruto vitalicio, sen beneficio nin compensación económica para esta Corporación, chegándose en principio á posibilidade de que a cesión en usufruto se formalice en propiedade definitiva percibindo o Concello unha indemnización de 806.250 ptas., o que, a xuízo do informante (Secretario), supón unha magnífica operación, xa que o Concello viría a recibir unha importante cantidade por algo que ten práctica e legalmente perdido definitivamente.

Un dos concelleiros, estimando que faltan concelleiros que deben ser oídos, propón que a Corporación se reúna o día seguinte, para estudar e resolver este importante asunto e acórdase así por unanimidade.

O **25 de novembro de 1960**, o Concello Pleno trata sobre este asunto e manifesta: Co fin de poder proceder no seu día a adoptar acordo sobre a cesión, previa autorización do Excmo. Ministro da Gobernación é necesario tramitar o cambio de cualificación xurídica sobradamente xustificado polo destino que dende fai mais de 30 anos ten o ter perdido o uso comunal dos veciños.

O Concello Pleno por unanimidade, acorda que por dilixencia, se proceda a desglosar do monte ou parcela nº 32 do Inventario de Bens, a parcela que corresponde a concesión do Sanatorio de A Lanzada que será alta no Inventario baixo o nº 41 de orden, tramitando expediente para desafectala do carácter de ben comunal para o cambio de cualificación xurídica para a súa inscrición como ben de "Propios" e no seu día resolverase sobre a procedencia ou non da súa cesión ou venta en propiedade á Deputación de Pontevedra, para os fins benéficos a que está destinada.

O **13 de maio de 1961**, o Concello Pleno acorda por unanimidade ofrecerlle á Deputación, a cesión en venda da parcela do monte municipal "Pedregueiras" da Lanzada de 40 hectáreas de sementadura, en razón dos fins benéficos a que están destinados, polo prezo que resulta da súa taxación, a pagar

SUBVENCIONA:

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE CULTURA,
E TURISMO

Dirección Xeral do Patrimonio Cultural

fraccionando o seu importe por anualidades de 100.000 ptas., sen render intereses.

O Concello resérvase a facultade de refacer para o seu patrimonio, polo prezo da súa cesión, si a Deputación acordase a venda deste terreo con fins que non fosen estimados por esta Corporación, como de interese xeral, xa sexa de toda a parcela de 40 hectáreas ou parte dela.

O 16 de setembro de 1961, o Concello Pleno acorda por unanimidade declarar ditos terreos como ben de "Propios".

O 28 de setembro de 1961, a Deputación acepta a proposta de venda formulada polo Concello sen a limitación que supón a reserva de refacer a venda, pois a Deputación proxecta realizar inversións en aquela zona con melloramento xeral das condicións urbanísticas de ditos terreos.

O 10 de novembro de 1961, o Concello Pleno dáse conta do acordo da Deputación do 28-9-1961, despois dun amplo cambio de impresións e, tendo en conta as razóns que expón a Deputación, por unanimidade con asistencia de oito dos nove que forman a Corporación, acorda deixar sen efecto o parágrafo último do acordo do día 13-5-1961, e por conseguinte a cesión en venda de ditos terreos sen limitación, facultándose á Alcaldía para solicitar autorización do Sr. Ministro da Gobernación, para poder formalizar esta cesión ou venda.

O 29 de decembro de 1961, a Deputación acepta a rectificación do acordo do Concello de data 10-11-1961, de cesión en venda polo prezo de 800.000 ptas. do terreo ou parcela do monte municipal "Pedregueiras" da Lanzada, que vén gozando con destino ao servizo do Sanatorio.

O 17 de marzo de 1962, o Concello Pleno dáse por informado do acordo da Deputación do 29-12-1961, e por unanimidade acorda elevar o expediente tramitado ao Ministro da Gobernación, solicitando a oportuna autorización para a cesión en venda directa polo prezo de taxación de dita parcela, dados os fins benéficos a que se destina e a limitación dos dereitos de propiedade que supón a anterior cesión en usufruto.

O 14 de agosto de 1963, o Concello Pleno, ao proceder á medición da parcela cedida, comproba que a superficie é de 15 hectáreas e 62 áreas, en vez das 40 hectáreas que aparecen na documentación inicial de cesión. Polo cal aproban por unanimidade ratificar a cesión en venda directa á Deputación de Pontevedra, polo prezo acordado de 800 mil ptas. e a pagar a razón de 100 mil ptas. anuais, con efectos iniciais no ano 1961, facultándose ao Alcalde para que compareza ante o Notario para formalizar a oportuna escritura pública de cesión.

A culminación desta venda chegou en 1963, cando xa o Sanatorio era Colexio de xordomudos. O carácter de Sanatorio para enfermos tuberculosos permaneceu ata o ano 1958, no que a Deputación obtivo unha oferta gratuítua para o internado dos enfermos de tuberculose nos Sanatorios de Oza e San Rafael. A Deputación aceptou a oferta e no Pleno da mesma do 31 de

xullo de 1958, decide o traslado aos citados centros dos enfermos acollidos no Sanatorio Marítimo Gil Casares de A Lanzada, pero na mesma sesión plenaria, e para evitar as reclamacións do Concello de O Grove, decreta o traslado urxente dos nenos e nenas do Hogar Provincial, para que pasen alí na Lanzada as súas vacacións de verán, co que gañaron algún tempo, ata trasladar o Colexio de xordomudos a principios de curso.

A instalación do Colexio foi realizada de

forma moi rápida, xa que as instalacións estaban dispostas para un internado. O persoal que existía para as atencións do Sanatorio era na súa maioría necesario para o novo Centro, e polo tanto permanecen no mesmo, variando as súas funcións, xa que agora pasaba a estar dedicado ao ensino e non a curacións.

O Centro permaneceu como Colexio ata o ano 1976 no que se integrou no Complexo da Ciudad Infantil Príncipe Felipe, e, a partir desta data, pasou a ser un centro de vacacións de verán para os nenos/as do Príncipe Felipe.

Co paso do tempo a Deputación foi ampliando o uso do mesmo aos nenos dos colexios do interior, agora xa está aberto a todos os nenos/as, e é utilizado por entidades deportivas, mesmo escola taller hostalería, etc.

ACTIVIDADES "Pineiróns"

Agradecemento á:

ILMO. AYUNTAMIENTO DE MARÍN
ILMO. CONCELLO DE MARÍN

CONCELLERIA DE CULTURA